

Impacte de l'Educació Sexoaffectiva en Persones Joves que tenen Discapacitat Intel·lectual

Sexual-Affective Education Impact on Young Individuals with Intellectual Disabilities

Núria Tejada Marcillo (Estudiant)

Carme Trull Oliva (Tutora)

*Treball de Final de Grau
Grau en Educació Social
Universitat de Girona, 2024*

Resum

L'educació sexoaffectiva en persones joves que tenen discapacitat intel·lectual ha estat al llarg dels anys un tema tabú tot i ser un element intrínsec entre les persones. Aquest estudi pretén indagar sobre l'impacte que té la intervenció socioeducativa orientada a la sexoafectivitat d'aquest col·lectiu. Es porta a terme un estudi qualitatiu utilitzant dos grups de discussió configurats per persones joves que tenen discapacitat intel·lectual, i una entrevista a la professional referent del programa de sexoafectivitat d'una fundació de Catalunya. S'observen quines són les habilitats i els aprenentatges que s'adquireixen a partir del programa orientat a la sexualitat i a les relacions afectives, a més a més del reconeixement sobre quins elements ofereixen oportunitats i quins altres limiten al correcte desenvolupament sexoaffectiu. Tot i l'evolució i els canvis que s'estan portant a terme, la necessitat de tenir espais segurs i projectes que tractin el tema continua persistent.

Paraules Clau: sexualitat, afectivitat, educació, discapacitat intel·lectual, programa, joves

Abstract

The sexual affective education regarding young individuals with intellectual disabilities has been a taboo topic for many years even when it's a natural thing that we all experiment. The study tries to learn the impact of the social educative interventions about sexual and affective life of this collective. The study uses two discussion groups made of individuals with intellectual disabilities, paired with an interview with a professional in that matter, from a social foundation of Catalonia. And observes what abilities and skills they learn from the program, joined with the search for what elements give opportunity and which ones do limit the correct development of their sex affective skills. Even with the changes and the progress that's being taken place, the need to improve this projects and safe spaces for them to learn persists.

Keywords: sexuality, affectivity, education, intellectual disabilities, program, young

Punts d'Interès:

- Aquest article es centra en les veus empíriques de 18 persones joves amb discapacitat intel·lectual, i d'una professional referent que forma part d'una fundació de Catalunya.
- S'exposen diversos aprenentatges que obtenen els subjectes envers la sexoafectivitat a través del programa al qual assisteixen.
- Es reflexiona sobre com l'entorn i altres elements poden proporcionar un correcte desenvolupament orientat a la sexualitat i a les relacions afectives.
- Aquest estudi pretén donar valor a un tema que recurrentment és tractat com a tabú quan es tracta del col·lectiu de persones que tenen discapacitat, i promoure els seus drets i una plena inclusió.

Marc Teòric

Aproximació a la Discapacitat Intel·lectual

Institucions de rellevància, pròpies del món de la discapacitat, tals com l'Organització Mundial de la Salut (OMS, 2001), l'American Association on Intellectual and Developmental Disabilities (AAIDD, 2021) o l'American Psychiatric Association (2014), defineixen la discapacitat com a un terme que s'inicia en l'etapa de desenvolupament cognitiu, i que comprèn una sèrie de limitacions i restriccions en el funcionament intel·lectual i al comportament adaptatiu, afectant les pràctiques quotidianes i a les habilitats socials.

Al llarg de la història, el terme “discapacitat” ha anat patint canvis en la definició i en la manera d'entendre-la com també les diverses tipologies existents.

L'any 1974 neix un moviment a la Gran Bretanya anomenat Unió d'Impediments Físics Contra la Segregació (UPIAS), per tal de poder redefinir la discapacitat (Berghs et al., 2019). Més tard, es comencen a patologitzar aquestes persones donades les diferències físiques i cognitives de la resta d'individus convertint aquest moviment en un model anomenat mèdic (Garcia, 2002), que és entès per ser un mètode basat en la consideració de tenir discapacitat com a una problemàtica personal. D'altra banda, apareixen el model familiar i el model social, basant-se en la discapacitat com a construcció social; ja no és considerada com a problema de l'individu, sinó que és l'entorn de la persona i la societat (context) la que no està adaptada, i per tant la que pot resultar limitadora per poder potenciar l'autonomia de la persona amb algun tipus de discapacitat (Pié Balaguer, 2011) i (Ortega et al., 2024).

També ha suposat una restricció en els seus drets i llibertats arribant a obstaculitzar el seu desenvolupament i gaudi (Servicio Público de Empleo Estatal [SEPE], 2020).

Hi ha entitats, així com documents i lleis de referència, que procuren que es respectin i compleixin tots els drets i llibertats que tota persona amb discapacitat ha de tenir i poder gaudir sense cap mena de discriminació. Entre d'altres, destacar la Convenció Sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat (Ajuntament de Barcelona, s.d.), entitats del Departament de Drets Socials de la Generalitat de Catalunya, la Carta dels drets fonamentals de la Unió Europea, la Declaració de Madrid, la Convenció Internacional sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat, i el Comitè Català de Representants de Persones amb Discapacitat (COCARMI). D'entre els drets que es reconeixen, cal destacar la “Ley Orgánica 2/2010, 3 de marzo, de Salud Sexual y Reproductiva y de Interrupción del Embarazo”; l'article 23, referit a aspectes relacionats a l'afectivitat i a diversos drets que formen part del consentiment lliure, de la Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat de l'ONU (2006), on es tenen en compte els aspectes relacionats amb l'afectivitat i el dret a una vida familiar basant-se en el consentiment lliure sense discriminació per discapacitat; la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación, que parla sobre la igualtat d'oportunitats i el reconeixement de la diversitat afectivosexual.

Sexoafectivitat en Persones Joves amb Discapacitat Intel·lectual

La joventut és l'etapa del desenvolupament on les persones comencen a passar per un moment de canvis i evolucions; és un procés que condueix cap a una maduresa física i sexual. La sexualitat forma part d'aquesta etapa evolutiva i d'experimentació, és per això, que treballar l'educació sexual amb persones joves permetrà un correcte desenvolupament. (Vilalta, 2017).

Al llarg de la història, la sexualitat i les relacions afectives entre les persones amb discapacitat no només han estat eludides, sinó que s'han tractat de manera estereotipada i obstaculitzada (Font i Martínez, 2005). Les persones amb discapacitat han estat excloses de la societat i de les

comunitats durant molts anys, però sobretot han estat infantilitzades (Garcia, 2002) i aquest fet ha provocat que se les tracti com a “infància eterna” (Ajuntament de Barcelona, 2013). Es creu des d’un inici, que amb les mostres d’afecte dels familiars en fan suficient, i en què no tenen necessitats sexuals per cobrir (Garvía, 2011). Se’ls oculta informació sobre educació sexual per por de despertar el seu desig sexual. Es tendeix a pensar que si se’ls proporciona informació, la seva sexualitat serà “incontrolable”, per tant, es creu que el millor és protegir-los d’aquesta manera, evitant tota informació.

Les persones que tenen discapacitat descriuen com no se’ls permet tenir relacions afectives, tenir amistats, i inclòs tenir relacions o poder educar els seus fills o filles de manera independent (Ignagni et al., 2016). S’ha observat durant aquests anys, que aquest col·lectiu ha estat sota el control dels familiars o tutors legals, en l’estudi d’Ignagni et al. (2016), demostren com un grup de persones esmenten estimar a la seva família, mentre que un altre grup expressa que aquestes persones que diuen estimar-los són els que han exercit violència i control del seu cos, un exemple en podria ser l’esterilització forçosa.

La societat i la concepció de l’aparença més atractiva (estereotips), mostren que un cos amb diversitat funcional és un cos asexual, un cos que ningú desitja, un cos que no permet conèixer al que forma part de la persona fora del físic (Garcia, 2002).

Hi ha elements com els mites, les falses creences, els estereotips, o les barreres, que dificulten el desenvolupament de la seva sexualitat i afectivitat de manera lliure.

A causa de les limitacions cognitives que poden arribar a patir les persones amb discapacitat intel·lectual, i que aquestes puguin arribar a condicionar les seves capacitats d’aprenentatge; de poder expressar; de conèixer quines són les seves necessitats i el que realment desitgen, s’arriben a considerar com a persones asexuals, sense necessitats sexuals; i es creu que no poden arribar a tenir relacions afectives (Rodríguez Mayoral et al., 2006). Aquests mites afecten de

manera negativa en la sexualitat de les persones amb discapacitat, s'evita tractar-la i provoquen que aquest col·lectiu es reprimeixi limitant els seus drets pel que fa a la sexualitat, la reproducció i a mantenir relacions afectives. (Lanchas Martín, 2019)

Avui en dia s'està treballant i lluitant activament per visibilitzar que tots aquests mites i aquestes falses creences provoquen malestar en les persones, amb la intenció d'assegurar una igualtat de condicions sense discriminar per condició de discapacitat (Gutiérrez Bermejo, 2010). Davant l'èmfasi en el reconeixement i la reivindicació sobre la sexoafectivitat en les persones amb discapacitat, han sorgit iniciatives d'interès i rellevància, com ara el document anomenat "InDiscutable", de la Fundació Vicki Bernadet i la Fundació Pere Mitjans (s.d.), on persones amb discapacitat aborden el dret a decidir sobre la mateixa sexualitat, els espais íntims, i l'abús sexual; i el projecte "Nothing about us without us" de Frawley i O'Shea (2019), que dona importància a la necessitat de la participació activa de les persones amb discapacitat intel·lectual en el disseny, en la implementació i en l'avaluació d'un programa sobre sexoafectivitat.

Totes les persones requereixen seguretat emocional, estima, una xarxa social i comunitària per sentir que formen part de la societat (sentiment de pertinença a un entorn), necessiten també tenir intimitat (emocional i sexual). Si aquestes necessitats no es resolen, poden provocar soledat emocional, social, i sensorial per falta de vincles, baixa estima i falta d'oportunitats (Campo, 2003).

Retznik et al. (2021) tracten vivències de joves amb discapacitat intel·lectual i observen que la major part de les experiències sexuals van relacionades amb la manca d'informació i amb la falta d'un espai íntim on poder portar a terme pràctiques sexuals. Consideren que crear espais segurs i inclusius on es puguin expressar és fonamental per tal de poder afavorir el seu benestar tan emocional, personal, com també relacional i sexual.

La contextualització bibliogràfica realitzada, així com les experiències presentades, demostren que les persones amb discapacitat intel·lectual han estat ignorades en la sexualitat i en la recerca del seu benestar, però com podem acabar de trencar aquestes barreres? Tant la família com els professionals poden ser agents socioeducatius, referents que poden servir de guia i d'acompanyament en tot el procés en l'educació afectiva-sexual, en l'empoderament i l'autonomia del col·lectiu. Hi ha aspectes que influeixen de manera significativa en aquest procés? Professionals i famílies poden ser uns agents tant limitadors com potenciadors del desenvolupament?

El present estudi vol donar resposta a aquests interrogants, de manera que pretén explorar l'impacte de la intervenció socioeducativa orientada a l'educació sexual i afectiva de persones joves que tenen discapacitat intel·lectual. A partir d'aquest objectiu general, en sorgeixen dos d'específics: (1) analitzar les habilitats i els aprenentatges que es consoliden després de la intervenció professional; i (2) identificar elements que afavoreixen o dificulten el desenvolupament sexoafectiu de les persones joves amb discapacitat intel·lectual.

Metodologia

I. Procediment i Mostra

S'ha optat per realitzar una investigació qualitativa, per poder escoltar i analitzar les diferents perspectives, opinions o visions subjectives de les persones amb discapacitat intel·lectual al voltant de l'educació sexual i afectiva.

Per a poder recollir la mostra, s'ha contactat amb una fundació de Catalunya, que fomenta la inclusió sociolaboral des d'una perspectiva ordinària i autònoma per a persones amb discapacitat i amb trastorn mental. La investigadora del present estudi ha estat cursant pràctiques curriculars del grau d'educació social en aquesta entitat, i ha pogut participar en el

programa de sexoafectivitat que imparteixen, on ha pogut observar que hi treballen diferents aspectes i conceptes de la vida relacional des de la perspectiva de la intimitat i la lliure expressió.

En aquest contacte inicial s'ha explicat l'estudi a la coordinadora juntament amb els criteris de selecció per a poder recollir la mostra, que són:

- Joves d'entre 18 i 30 anys
- Diagnòstic de discapacitat intel·lectual lleu
- Que formin o hagin format part de la fundació
- Motivació i implicació davant l'estudi
- Tenir capacitats d'expressió davant els temes suggerits

Els subjectes han estat seleccionats a través del mostreig per quotes per a participar en grups de discussió per tal d'assegurar representació equitativa i proporcionada de la mostra; i a través del mostreig discrecional, a criteri de la investigadora en el cas de l'entrevista a una professional, pels coneixements que pot aportar en relació amb el tema.

Tenint en compte els objectius d'estudi, s'han escollit perfils de participants amb característiques semblants, per tal de recollir informació acurada per a la posterior anàlisi, i s'han dividit en dos grups en funció del criteri diferencial següent: la participació en el programa de sexoafectivitat que s'ofereix a la fundació catalana estudiada. Aquest fet ha estat rellevant, ja que, tenint en compte els objectius de l'estudi, es busca quin és l'impacte de treballar la sexoafectivitat.

Hi ha, per una banda, la mostra del grup de discussió 1, que s'ha portat a terme amb joves d'entre 20 i 29 anys, els quals 5 eren homes i 2 eren dones, i 3 subjectes amb ocupació laboral. Aquestes persones han participat activament en el programa de sexoafectivitat de la fundació catalana.

Per altra banda, el grup de discussió 2 ha estat conformat per joves d'entre 22 i 27 anys, els quals 9 eren homes i 2 eren dones, i 6 d'elles ocupades laboralment. Els subjectes d'aquesta mostra no han format part de cap programa ni taller orientat a la sexualitat i a les relacions afectives.

També s'ha fet una entrevista a una professional de la fundació, ja que ella n'és la promotora i referent del projecte. Aquesta persona té estudis de mestra d'educació primària i un màster en atenció a la diversitat. Ha realitzat el seu treball de final de màster sobre la creació d'un programa de sexoafectivitat amb perspectiva LGTBIQA+, i actualment està assumint tasques d'educadora social.

II. Instruments

Els instruments que s'han utilitzat per tal de poder portar a terme aquest estudi han estat, en primer lloc, els grups de discussió; aquesta eina permet que els subjectes interactuïn entre ells arribant a respondre i a debatre diverses temàtiques, com també per a escoltar diversitat d'opinions (Guerrero Bejarano, 2016). Aporta una oportunitat per a conèixer en profunditat els temes que es volen estudiar. I, en segon lloc, s'ha aplicat l'entrevista estructurada –mètode que permet extreure informació rellevant a través d'un guió plantejat (Guerrero Bejarano, 2016)– a la professional referent del programa de sexoafectivitat.

Tant els grups de discussió com l'entrevista s'han portat a terme dins la fundació i han tingut una durada aproximada d'una hora i quart.

Ambdós instruments s'han aplicat a partir d'un guió de preguntes. En el cas dels grups de discussió, aquest guió s'ha utilitzat com a recurs per a poder tractar tots els temes a més de poder extreure les diverses opinions, i respecte a l'entrevista per a poder tenir una base establerta i extreure'n informació rellevant per a l'estudi. El guió s'ha elaborat a partir del

programa de sexoafectivitat de la fundació, concretament dels temaris que s'han tractat i definit en el document. Alhora, s'ha tingut en compte tant la revisió bibliogràfica com els objectius d'estudi. Això ha permès delimitar qüestions al voltant dels següents temes clau: (I) educació sexual, (II) cultura i sexualitat, (III) límits i abusos, (IV) relacions de parella, (V) autoestima i autoconcepte.

III. Anàlisi de Dades

L'anàlisi de dades de l'estudi ha estat de contingut temàtic, i per extreure'n les dades i fer-ne un recull, s'han transcrit les mostres i s'han anat ordenant i categoritzant per temes principals i temes emergents per a poder-ne reduir el contingut i fer l'anàlisi prèvia. La codificació de la mostra s'ha fet de manera que la professional entrevistada ha rebut el codi E_P, els participants del grup de discussió 1 han rebut els codis GD1_1, GD1_2,... consecutivament, i la mostra del grup de discussió 2 el codi GD2_1, GD2_2, i així consecutivament.

IV. Aspectes Ètics

Aquest estudi s'ha regit per les consideracions delimitades del Comitè d'Ètica de la Universitat de Girona en la preparació i l'execució de l'estudi (consentiment informat, llenguatge accessible i adaptat als perfils, privacitat de dades, codificació per mantenir l'anonimat, entre altres).

Per una banda, s'ha adaptat el llenguatge de tota la documentació proporcionada, s'han afegit pictogrames per a facilitar-ne la comprensió, i s'ha habilitat un espai per a poder analitzar la informació i resoldre dubtes. I, per altra banda, s'ha preservat la intimitat, la privacitat i l'anonimat dels participants.

Resultats

A continuació es presenten els resultats de les categoritzacions realitzades:

Taula 1: Resultats de les codificacions dels temes principals i temes emergents

TEMES PRINCIPALS	CATEGORIZACIÓ	TEMES EMERGENTS	CATEGORIZACIÓ
Educació sexual	82	Intervenció socioeducativa (programa sexoafectivitat)	7
		Importància i utilitat	26
		Habilitats i aprenentatges	16
		Limitacions i preocupacions	17
		Entorn familiar	6
		Canvis i perspectives de futur	5
		Entorn escolar (sexoafectivitat poc tractada o nul·la)	5
Cultura i sexualitat	42	Mites i falses creences	10
		Entorn familiar	10
		Habilitats i aprenentatges	8
		Grup d'iguals	3
		Canvis i perspectives	3
		Limitacions	8
Límits i abusos	42	Evolució	11
		Limitacions i barreres (dificultats)	14
		Habilitats i aprenentatges	8
		Autoconcepte	2
		Àmbit relacional	7
Relacions de parella	36	Limitacions i barreres	7
		Habilitats i aprenentatges	16
		Mites i falses creences	10
		Autoconcepte	3
Autoestima i autoconcepte	42	Limitacions i barreres	14
		Mites i falses creences	6
		Entorn familiar	3
		Habilitats i aprenentatges	11
		Grup d'iguals	4
		Àmbit escolar	4

Font: elaboració pròpia

Es pot observar com el tema principal que més ha sorgit és el de l'educació sexual donat que la seva importància i la seva utilitat són molt presents entre els subjectes de la mostra i la professional entrevistada. Entre els temes principals de cultura i sexualitat, límits i abusos, i autoestima i autoconcepte, hi ha un empat en la quantificació dels temes tractats; deixant com a tema menys tractat a les relacions de parella.

Finalment, es presenten qualitativament els temes en qüestió a partir dels cinc blocs següents:

I. Educació Sexual

Els resultats permeten observar com una part de la mostra pateix preocupació davant expressar la seva sexualitat, i sobretot preocupació davant els abusos i maltractes.

S'observa una manca de coneixements sexuals i relacionals, i es creu que aquesta necessitat és causada per la falta d'informació, "Crec que s'hauria de parlar més, [...] crec que sorgeix de no parlar-ne que les persones tinguem desconeixement, inseguretats, vergonyes...no passaria si se'n parlés molt més" (GD2_6).

Es presencia una evolució entre els dos grups de discussió, per una banda, els que no han rebut educació sexual no tracten el tema amb la família per diversos motius: vergonya, por de no ser acceptats, por al rebuig, por a com reaccionarà la família, entre altres. Una gran part han patit sobreprotecció per part de la família i expressen de quina manera els ha afectat: "A casa estaven molt protegides perquè creien que les nenes no senten sexualitat ni res" (E_P), "Hi ha familiars que són referents i els donen suport en ser el que vulguin ser [...] la persona és la que ha de decidir, no els familiars i sovint estem cohibits i no ens deixen escollir, o ens pressionen" (GD2_4).

Els pares potser per tenir discapacitat no entenen que puguem tenir relacions. De fet, hauríem de poder-les tenir a casa nostra, a casa la parella, on sigui, no és que siguem de sucre, igual que altres persones poden tenir parella. O no cal que hàgim d'anar sempre

amb els pares, jo puc anar sola, i puc tenir parella. No cal demanar permís, ja sóc adulta i no cal anar de la maneta amb ells sempre. (GD2_1)

En canvi, es refereixen al grup d'iguals com a un espai segur on poder expressar incomoditats, necessitats, i compartir experiències.

Per altra banda, els que reben educació sexoafectiva, senten que l'entorn és un espai que potencia l'àmbit relacional i sexual. A més a més, expressen que treballar-la els permet: potenciar aprenentatges i coneixements “He après moltes coses que no sabia abans,estic més tranquil·la entorn la sexualitat, i he après en les relacions” (GD1_4); augmentar l'autoestima i l'autoconcepte, “M'ha ajudat a conèixer-me millor” (GD1_2); conèixer els seus interessos i les seves necessitats “[...] a saber millor quines expectatives tinc, a poder saber què vull i què no...” (GD1_6); i finalment per a prendre consciència, “M'ha ajudat a ser conscient de coses que abans no veia” (GD1_7).

Aquesta observació es reforça quan la professional referent comenta que ha notat una evolució en els participants en relació amb no voler tractar els temes en un inici sobretot per vergonya o per por, i com actualment el grup està disposat a parlar de manera oberta i reivindicar la necessitat de l'existència d'aquests programes:

He vist un canvi molt fort sobretot en la vergonya, als inicis era tot -no ho vull parlar-, -tot em fa vergonya-, -no vull debatre-, i ara estan superacostumats a debatre, dir les seves opinions, veig que tenen veu, que per fi tenen a les mans el micròfon que tant els feia falta. (E_P)

Un altre canvi que s'observa és que reconeixen quan han patit maltractament per part d'una tercera persona, i saben on recórrer quan necessiten ajuda “Alguns d'ells/es havien patit maltractament, però no ho sabien detectar” (E_P), com el cas d'una persona que havia rebut

abusos sexuals i maltractament psicològic “Ara estic anant al SIAD (Servei d’Informació i d’Atenció a les Dones) per recuperar-me” (GD1_5).

També esmenta la dificultat en la comprensió de conceptes dels col·lectius LGTBIQA+ a causa de la complexitat i a la quantitat de termes “Veig que van aprenent, sobretot en el concepte de LGTBIQA+, que era una cosa que no es veia clara, ells no entenien, o deien que -quin fàstic-, ara tenen més tolerància, ho comprenen i entenen millor” (E_P).

A més a més, es destaca una millora en la capacitat comunicativa, “El fet de no guardar-se les coses, que si els passa quelcom que els hi crea angoixa ho diuen” (E_P), i en el fet de veure’ls més empoderats “Entenen que estar sols també està bé i que no cal tenir parella per estar bé [...], han obert més la ment, de seguida ja t’expliquen el que els ha anat passant, t’expliquen les persones que van conèixer” (E_P).

Dins el grup que rep educació sexoafectiva, als inicis es detectava una varietat de coneixements sobre la sexualitat, fet que afectava a tot el grup. Hi havia dubtes tan bàsics com no saber què és la menstruació, no saber com mantenir relacions sexuals segures, o no saber com es produeix l’embaràs. Llavors es creu que per ser majors d’edat ja tindran coneixements bàsics sobre el tema, però no és així, “Alguns han estat en entorns molt protegits, en escoles d’educació especial, o a casa es dona per suposat que ja ho sabran, però no els han explicat tampoc mai” (E_P). Hi ha persones inclòs que han descobert la seva identitat i orientació sexual arrel dels aprenentatges que ha anat obtenint “Abans jo no expressava que era gai, de fet, no sabia ni què era ser gai” (GD1_3).

Per acabar, les persones que no participen en el programa de sexoafectivitat, esmenten que els motius són: limitacions horàries, prioritzar altres formacions, no donar suficient importància al tema, no sentir-se preparats per parlar-ne amb ningú “No estic preparat, sempre m’he sentit

desconnectat amb aquest tema, he pensat que no podia parlar d'això i que m'ho havia d'amagar. Per mi és un tema tabú i no em sento preparat" (GD2_11), per vergonya, i finalment, "Jo per pressió de terceres persones" (GD2_2), és a dir, que algunes persones sí que voldrien assistir, però pateixen d'altres barreres o bé de l'entorn o bé personals.

II. Cultura i Sexualitat

Aquest tema no sorgeix de cap necessitat ni demanda de les persones participants, sinó que és la professional qui el planeja a causa dels comentaris masculistes o de tabú que escoltava "Sentia prejudicis, comentaris xenòfobs o racistes, comentaris envers els estigmes com per exemple: sóc un home i no puc mostrar els meus sentiments" (E_P). Van anar trencant aquests estereotips i amb el que ha anat conformant la cultura "No m'agrada el que es diu que els homes són superiors a les dones, jo penso que tots som iguals i tenim els mateixos drets. Les dones també són fortes i els homes també poden ser dèbils" (GD2_1).

Dins el grup de discussió que formen part del projecte de sexoafectivitat, posen exemples molt clars de la cultura "Jugar amb les Barbies era només de nenes i jugar a pilota de nens" (GD1_4), "De les tasques de casa jo ho compagino amb la meva mare, però n'hi ha que creuen que hi ha coses d'homes i coses de dones, sobretot que les tasques domèstiques són coses de dona" (GD1_3).

Es nota una evolució en el concepte de cultura dins el grup que rep formació sexoafectiva quan es mostren defensors del col·lectiu LGTBIQA+, i amb una consciència plena dels masculismes i del patriarcat existent. A diferència del grup que no rep formació sexoafectiva, que expressen no parlar aquests temes amb l'entorn, i no mostren coneixements sobre la cultura i en com es conforma, tret d'una persona que esmenta i demostra ser feminista.

III. Límits i Abusos

Aquest tema “Sorgeix de la necessitat de no saber establir límits i de no conèixer el cos sobretot per part de les noies, [...] i s’enganxaven molt a les relacions sobretot amb homes, llavors corrien perills i no sabien on dirigir-se” (E_P), de fet, dels subjectes que reben formació sexoafectiva, la majoria comenten que no sabien posar límits o bé que n’estan aprenent “A mi em costava molt dir que no, em deixo enredar fàcil. Ara aprenc a dir que no, però em costa” (GD1_4), en canvi, dels que no reben formació sexoafectiva, alguns comenten que no saben com posar límits o que en posen en funció de la situació. Tot i aquestes lleugeres diferències, en ambdós grups es relaciona el tema de saber posar límits amb el tema de l’autoestima, “Abans que no treballava la meva autoestima ho permetia tot, però ara que tinc més autoestima sé posar més límits. És difícil saber com dir que no” (GD2_8), i “Jo no sé dir que no, penso sobretot penso en com es sentirà aquella persona si li dic que no, en comptes de pensar abans amb el que jo vull o en com em sentiré jo” (GD1_5). També el connecten amb el de les relacions de parella, on comenten que cal respectar els límits de cadascú per no ferir, i creuen que les persones han de saber quins són els seus límits i posar-los a la resta.

IV. Relacions de Parella

S’observa que entre els dos grups de discussió no hi ha gaires discrepàncies, ambdós creuen que dins d’una relació de parella cal tenir com a valors: la comprensió, el respecte, la comunicació “Per a poder arribar a connectar inclòs amb discrepàncies” (GD2_3), la confiança, la llibertat, que cal realitzar accions recíproques, i conèixer-se l’un amb l’altre.

Entre els participants que no reben educació sexual i afectiva, la majoria esmenten que han tingut una relació oficial, i d’altres no oficials i temporals, en canvi, dels que sí que reben educació sexual i afectiva, la majoria fan esment de no haver tingut mai parella, però que els agradaria “Jo no he tingut cap relació de parella i m’agradaria tenir-ne, per mi és bonic conèixer

una persona i estar junts” (GD1_6). D'altra banda, també coincideixen en el fet que alguns d'ells/elles a mesura que coneixen a la persona, comencen a aparèixer certs comportaments compulsius i obsessius, “Admiro als meus cosins perquè tenen parella, jo no en tinc i ells si... a vegades m'obsessiono perquè sempre he volgut tenir parella i ser pare jove” (GD1_4), “ Jo últimament em tornava tòxic/a amb la meva parella fins a deixar-ho, ara ho miro i no cal estar sempre junts, si no deixes que cadascú faci la seva és tòxic, s'ha de confiar amb la parella” (GD2_9).

En l'entrevista, la professional destaca que el grup tenia en un principi una idealització amb les relacions de parella, de fet, al GD1 un subjecte comenta:

A mi em sona al concepte de quan som petits hi ha això de les pel·lícules, en què trobaràs el teu príncep blau que et salvarà i t'estimarà per sempre més, i la realitat és que no passa. Jo era molt innocent creient-me això. (GD1_2)

Dins la formació es trenquen aquestes falses creences i es deixa d'idealitzar que tenir una parella pot salvar. Un dels mites que es trenca és el fet de creure que si hi ha gelosa dins la parella és perquè hi ha amor.

Alguns d'ells han arribat a tenir limitacions pel fet de tenir discapacitat, per exemple, en relació amb la seva pròpia autoestima o en les relacions afectives:

Alguns d'ells s'han sentit limitats perquè no volien tenir parella, ja que a casa els han protegit i no han potenciat les seves relacions, fet que ha acabat portant que alguns pensin que no són dignes de tenir parella. O bé el contrari, que han necessitat sempre tenir algú al cantó. (E_P)

Un clar exemple és el cas d'una noia del GD1 que va comentar: “A mi em passa que de vegades em diuen que sóc jove i que he de tenir parella ja. I clar, per què?” (GD1_1), a vegades es sotmeten sota pressió i no són escoltades les seves opinions; o han hagut de fer front a tòpics

com que -són de sucre-, que -no poden gaudir de la sexualitat per la discapacitat-, portant al fet que per vergonya no expressessin les seves necessitats.

Una altra idea que sorgeix tant en l'entrevista com en els dos grups de discussió és el fet de no tenir les mateixes oportunitats a l'hora de tenir una parella o una relació sexual, i “Alguns han de recórrer a l'assistència sexual” (E_P). Als grups de discussió es comenta que quan van pel carrer reben mirades de les persones, o que quan coneixen una persona que s'ha interessat i comenten que tenen discapacitat, aquests s'allunyen, “Quan dic que tinc discapacitat em miren amb altres ulls” (GD2_3).

Em costa molt trobar una parella en la qual jo li digui mira, tinc tals coses, tinc tal discapacitat, perquè quan senten que tinc discapacitat agafen i se'n van [...] o bé diuen que cap problema i de mica en mica van desapareixent. I ja sé que m'han mentit a la cara. (GD1_3)

Penso que si vols estar amb una persona hi estàs i t'és igual la cultura, si té discapacitat [...], no entenc aquesta gent que té aquesta mirada cap a la discapacitat. Tampoc entenc el que diuen de si tens discapacitat física t'has de relacionar amb una persona amb discapacitat física, igual amb els altres tipus. Això ha de canviar, només s'ha de conèixer a la persona, la resta és igual, potser no té cames o braços, però sí que té sentiments. (GD2_6)

La professional troba important preparar-los en l'àmbit tant sexual com relacional de cares a la seva pròpia autonomia, i per saber detectar tant maltractes com situacions que no són correctes.

L'important és aterrar, deixar d'idealitzar les relacions amoroses i de parella, com també que ets exclusiu, i donar la perspectiva al col·lectiu LGTBIQA+. [...] també vam explicar les “red flags” per conèixer quins aspectes hem de tenir en compte. (E_P)

Referent a les “*red flags*”, un/a subjecte va fer esment al tema, “No has d’estar amb una persona que et falti el respecte o que no deixi expressar-te, si et passa això és millor deixar-ho perquè t’has de valorar” (GD1_1).

V. *Autoestima i Autoconcepte*

Les persones que reben formació sexoafectiva, comenten conèixer el seu cos, com també que tenen una autoestima alta “Jo cada dia m’estimo més” (GD1_1) o baixa en funció del dia, de com estan emocionalment, i també en funció de les persones que tenen a l’entorn “Depèn de les persones amb les quals et rodeges, l’autoestima pot anar lligada en el moment i en les persones que t’envolten” (GD1_7).

En canvi, dels subjectes que no reben educació sexoafectiva, la majoria expressen que no es coneixien del tot, que coneixien certs aspectes i d’altres que desconeixen, i altres persones que desconeixen totalment el seu autoconcepte i la seva personalitat.

També relacionen l’autoestima i l’autoconcepte amb les relacions de parella, fent esment que primer la persona ha d’aprendre a estimar-se per a després poder estimar “T’has de prioritzar, tot i que la clau està a trobar la balança entre pensar en tu i pensar en la resta” (GD2_5), es creu que alguns d’ells tenen pendent treballar el fet de prioritzar-se; de fet, la professional comenta que l’autoestima del grup va molt relacionada en com els han anat inculcant tots els temes com a persones amb discapacitat, i que es veu molt clar com els prejudicis els han anat afectant directament a la seva autoestima. En un principi, s’incomodaven molt per totes les limitacions i barreres que s’havien anat trobant, però de mica en mica comencen a adonar-se que poden gaudir de la seva sexualitat, i que no és bo guardar-se les inseguretats.

Un cop expliquen situacions és com que es treuen un pes de sobre i comencen a gaudir d’ells mateixos, de la seva sexualitat i de les seves relacions amoroses. L’important és que comencen a sentir-se més a gust amb ells mateixos. (E_P)

Alguns casos han demostrat que prefereixen deixar de banda els seus interessos i les seves necessitats afectant la seva autoestima, per abans tenir en compte els de la resta “A vegades em sento petita, molt insegura, quan estic més per la resta que per mi mateixa. Intento canviar-ho, però és molt difícil sobretot adonar-te’n” (GD2_10).

Alguns d’aquests comportaments poden arribar a ser molt perillosos, de fet, hi ha persones que han rebut tocaments sense consentiment.

Quan hi ha un component de discapacitat intel·lectual veig que reben la informació i que els ha quedat clar, però que continuen existint aquestes dinàmiques de maltractament fins que algú els hi diu, llavors s’adonen. Es saben la teoria, però en la pràctica tornen a recaure en les dinàmiques. (E_P)

Poder treballar el fet de saber estar sols i no necessitar a una parella per ser vàlids, va anar potenciant l’autoestima del grup. Com també s’observa com la influència de les xarxes socials afecta directament l’autoestima dels participants: “Em comparo molt amb les noies d’Instagram i em condicionen, [...] tot i que he de pensar que porten filtres i que no és real.” (GD1_4), tot i això, els companys donen missatges empoderadors a la persona que pateix aquesta idealització “T’has d’estimar a tu mateix, has d’estimar la persona que ets i valorar-te.” (GD1_2).

Discussió i Conclusió

L’estudi ha permès extreure cinc idees principals sobre els efectes de l’educació sexoafectiva. La primera idea principal és que la majoria de les persones amb discapacitat intel·lectual no reben educació sexoafectiva, tenen mancances i no s’ofereixen els suficients recursos per a poder obtenir coneixements. Els resultats de l’estudi demostren, en primer lloc, com abans de formar part del programa, tenen una percepció de la sexualitat negativa o desinteressada, tot i tenir present la importància de tractar la sexualitat. Les persones que formen part del programa

asseguren haver incrementat els seus coneixements, haver ampliat la mirada cap a una perspectiva més positiva i d'interès entorn els aprenentatges sexoafectius, i una millora en l'autoconeixement. Aquests resultats coincideixen amb Goleman et al. (2016) i Navarro Abal (2012) on comenten que el fet de tenir un coneixement propi produeix una consciència emocional que serveix per a treballar les habilitats i conèixer els punts forts i els punts dèbils. Ignagni et al. (2016) comenta l'existència de necessitats detectades pels professionals socioeducatius que procedeixen del desconeixement de l'àmbit sexoafectiu dels participants. En segon lloc, els subjectes desenvolupen aprenentatges tant en l'àmbit intrapersonal com interpersonal. Coincideixen els resultats amb l'estudi de Gil Llario et al. (2024), on mostren com les persones que reben aquesta formació milloren les seves habilitats, coneixements, i com han obtingut una evolució personal entorn la sexualitat.

En tercer lloc, la manca d'educació sexual, d'informació i d'investigació sobre la sexualitat i les relacions pot provocar que aquest col·lectiu pateixi una major vulnerabilitat i desconeixement; tenen major risc a patir pràctiques de manipulació, d'agressió sexual, d'abús i de violència (Fitzgerald et al., 2013). Els participants de l'estudi de l'anterior autor, descriuen la sexualitat des d'una mirada de tabú i mostren dificultat per a poder parlar del tema. En aquest estudi, es demostra seguir el mateix patró amb el grup que no rep formació en educació sexual i afectiva, alguns d'ells esmenten tenir por i vergonya, i d'altres directament esmenten no sentir-se preparats per a parlar-ne.

La quarta idea a destacar, és l'esment de l'entorn com a agent educatiu, ja que pot ser un element que potenciï o que limiti el desenvolupament sexoafectiu de la persona. A l'estudi de Yildiz et al. (2016), mostren com les actituds de les mares i els pares van canviar cap a donar suport filoparental i a ser conscients de la sexualitat dels seus fills. Els resultats mostren com per a algunes

persones la família és un element que no els permet desenvolupar-se de manera autònoma en la sexualitat, i com en altres persones parlen de manera oberta amb el seu entorn, ja sigui familiar, del grup d'iguals, amb professionals socioeducatius, o amb altres. Aquesta idea es reforça amb l'estudi de Garvía (2011), que explica com la família a vegades oculta o no parla de sexoafectivitat per la por que, com diu Fernández Suriñach (2022), les falses creences i els mites, com a elements que dificulten el desenvolupament sexoafectiu, poden produir.

La falta d'educació en aquest àmbit, pot comportar també a què els estigmes continuïn persistint i que aquests coneixements formin part dels tabús en aquest col·lectiu (Couwenhoven, 2013).

En resum, García Ruiz, (2009), l'objectiu de l'educació sexual és millorar el concepte de la salut sexoafectiva entesa com un factor de benestar; conèixer els drets a rebre informació, a poder prendre decisions pròpies, a poder escollir, a tenir espais d'intimitat, a poder obtenir una identitat sexual pròpia, i a poder gaudir lliurement de la sexoafectivitat; ajuda a entendre i a tolerar la diversitat sexual existent; a afavorir l'autoconcepte i l'autoconeixement; a prendre consciència sobre els diferents tipus de maltractaments i de recursos oferts; a adquirir habilitats i valors sobre les relacions interpersonals (el respecte, la igualtat, compartir...); assegurar un espai segur i protegit on poder-se alliberar i resoldre dubtes...(Azzopardi Lane et al. 2019).

Per acabar, des dels grups de discussió i l'entrevista, sorgeixen diverses propostes de canvi en un futur: la primera és poder eliminar les barreres que obstaculitzen el desenvolupament sexual i afectiu, i poder normalitzar tots els col·lectius. Com a segona proposta de canvi, es comenta que a totes les escoles, tant d'educació ordinària com d'educació especial, es porti a terme formació sexoafectiva per començar a desenvolupar-se en l'etapa de creixement, ja que és quan es comença a experimentar.

Des de la fundació, es proposen proporcionar més xerrades informatives sobre sexualitat a les famílies per a poder-les fer participants, igualment amb els equips amb qui es coordinen. D'aquesta

manera, es proposen visibilitzar que les persones amb discapacitat tenen drets sexuals i drets a mantenir relacions afectives.

Com va dir una persona al GD1: “Potser no tinc cames, potser no tinc bona oïda, potser no tinc les teves capacitats, però sí que tinc sentiments com tu”.

Referències Bibliogràfiques

Ajuntament de Barcelona. (s.d.). Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat.

<https://ajuntament.barcelona.cat/dretssocials/sites/default/files/arxius-documents/%5BPDF%5D%20Convenci%C3%B3%20sobre%20els%20Drets%20de%20les%20Persones%20amb%20Discapacitat%20Lectura%20F%C3%A0cil.pdf>

Ajuntament de Barcelona. (2013). Cooperem en la diversitat. Comunicació, afectivitat, sexualitat i joves, 1–43. <https://cooperemenladiversitat.ravalnet.org/wp-content/uploads/2016/09/DocumentCooperem2013Accessible.pdf>

American Association on Intellectual and Developmental Disabilities (AAIDD). (2021). *Definición de Discapacidad Intelectual*. [Fulletó]. https://www.aaidd.org/docs/default-source/default-document-library/aaidd_spanish-2021.pdf

American Psychiatric Association. (2014). *Guía de consulta de los criterios diagnósticos del DSM-5*. Arlington, VA. <https://www.eafit.edu.co/ninos/reddelaspreguntas/Documents/dsm-v-guia-consulta-manual-diagnostico-estadistico-trastornos-mentales.pdf>

Azzopardi Lane, C.L., Cambridge, P., Murphy, G. (2019). Muted voices: The unexplored sexuality of young persons with learning disability in Malta. *British Journal of Learning Disabilities*, 47(3), 156–164. <https://doi.org/10.1111/bld.12266>

- Beltran Arreche, M., Fullana Noell, J., Pallisera Díaz, M. (2023). Perspectives of Women with Intellectual Disabilities Regarding Affective Sexual Relationships: a Systematic Literature Review. *Sexuality Research and Social Policy*, 1(16), 263–278. <https://doi.org/10.1007/s13178-023-00911-2>
- Berghs, M., Atkin, K., Hatton, C., Thomas, C. (2019). Do disabled people need a stronger social model: a social model of human rights?. *Disability & Society*, 34(7), 1034-1039. <https://doi.org/1080/09687599.2019.1619239>
- Campo, M^a. I. (2003). Aspectos de las relaciones afectivas y sexuales en personas con discapacidad intelectual. *Informació Psicológica*, 83, 15–19. <http://www.informaciopsicologica.info/OJSmottif/index.php/leonardo/article/view/361/310>
- Couwenhoven, T. (2013). La educación sexual es la prevención del abuso sexual. *Revista Síndrome de Down*, 30, 9–14. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=4193054>
- Fernández Suriñach, J. (2022). *Sexualitat i discapacitat: Parlem-ne. [Diapositives de PowerPoint]*. https://dixit.gencat.cat/web/.content/home/04recursos/03dixit_tv/01ressenyes/2022/2022_0525_sexualitat_discapacitat/Presentacio_Sexualitat_discapacitat.pdf
- Fitzgerald, C., Withers, P. (2011). “I don’t know what a proper woman means”: What women with intellectual disabilities think about sex, sexuality and themselves. *British Journal of Learning Disabilities*, 41(1), 5-12. <https://doi.org/10.1111/j.1468-3156.2011.00715.x>
- Font, J., Martínez, A. (2005). L’avaluació de la sexualitat: l’Escala de Coneixements, Experiències i Necessitats Sexuals per a Persones amb Discapacitat Intelectual. *Suports: Revista Catalana d’educació Especial i Atenció a La Diversitat*, 9(2), 73–83.

<https://raco.cat/index.php/Suports/article/view/102217/142053>

Frawley, P., O'Shea, A. (2019). "Nothing about us without us ": sex education by and for people with intellectual disability in Australia. *Sex Education*, 20(4), 413-424.

<https://doi.org/10.1080/14681811.2019.1668759>

Fundació Vicki Bernadet i Fundació Pere Mitjans. (s.d.). InDiscutible: Un vídeo pedagògic promogut per la Fundació Vicki Bernadet i Fundació Pere Mitjans.

<https://www.indiscutible.cat/>

Garcia, M. (2022). Sexe i Diversitat Funcional: Generant praxis adequades des de l'àmbit socioeducatiu. *Àmbits de Psicopedagogia i Orientació*, (57), 53–67.

<https://doi.org/10.32093/ambits.vi57.50471>

García Ruiz, M. (2009). *Educación sexual y discapacidad. Talleres de educación sexual con personas con discapacidad*. Conserjería de Bienestar Social y Vivienda.

https://bienestaryproteccioninfantil.es/wpfd_file/guia-educacion-sexual-y-discapacidad-talleres-de-educacion-sexual-con-personas-con-discapacidad-material-didactico/

Garvía, B. (2011). *Relaciones afectivas y sexualidad*. Síndrome de Down.

https://www.sindromedown.net/storage/2014/09/87L_relaciones.pdf

Gil Llario, M.D., Fernández García, O., Huedo Medina, T.B., Morell Mengual, V., Ballester Arnal, R. (2024). Analysis of the Effectiveness of an Affective-Sexual Education Program for Adults with Intellectual Disabilities. *The Journal of Sex Research*, 1-12.

<https://doi.org/10.1080/00224499.2023.2300627>

Goleman, D., Boyatzis, R., McKee, A. (2016). *El líder resonante crea más: El poder de la inteligencia emocional*. Sevilla, España. DEBOLSILLO.

- Guerrero Bejarano, M^aA. (2016). La investigación Cualitativa. *INNOVA Research Journal*, 1(2), 1-9. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=5920538>
- Gutiérrez Bermejo, B. (2010). *Habilidades sociosexuales en personas con discapacidad intelectual*. Pirámide.
- Ignagni, E., Fudge Schormans, A., Liddiard, K., Runswick-Cole, K. (2016). ‘Some people are not allowed to love : intimate citizenship in the lives of people labelled with intellectual disabilities. *Disability & Society*, 31(1), 131–135. <https://doi.org/10.1080/09687599.2015.1136148>
- Lanchas Martín, C. (2019). Diversidad funcional y desarrollo afectivo-sexual en personas adultas desde la perspectiva de la educación social. *Educación y Futuro Digital*, (19) 5–36. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7569270>
- Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación → Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación. *Boletín Oficial del Estado*, núm.106. <https://www.boe.es/buscar/pdf/2006/BOE-A-2006-7899-consolidado.pdf>
- Ley Orgánica 2/2010, 3 de marzo, de Salud Sexual y Reproductiva y de interrupción del Embarazo Ley Orgánica 2/2010, 3 de marzo, de Salud Sexual y Reproductiva y de interrupción del Embarazo. *Boletín Oficial del Estado*, núm 55. <https://www.boe.es/buscar/pdf/2010/BOE-A-2010-3514-consolidado.pdf>
- Navarro Abal, Y . (2012). Percepción de la sexualidad y el amor en una muestra de personas con discapacidad intelectual: aportaciones para la elaboración de programas de educación sexual de calidad. *Informació Psicològica*, 103, 15-30. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7334735>

ONU. (2008). Convención sobre los Derechos de las Personas con Discapacidad.

<https://www.un.org/esa/socdev/enable/documents/tccconvs.pdf>

Organització Mundial de la Salut [OMS]. (2001). Definición de Discapacidad. 1-1.

https://www.mintrabajo.gob.gt/images/Servicios/DEL/Informe_del_Empleador/Clasificaci%C3%B3n-CIF-Tipos-de-Discapacidad_CIF.pdf

Ortega, C.M., Delgado, C., Franco, P., Maldonado, J.A. (2024). Modelos de atención a la discapacidad en Instituciones del municipio de Chihuahua. *Revista Mexicana de Ciencias de la Cultura Física*, 3(7), 31-45. <https://doi.org/10.54167/rmccf.v3i7.1390>

Pié Balaguer, A. (2011). Els “Disability Studies” i el gir hermenèutic de la discapacitat. *Temps d'Educació*, 40, 243–262.

<http://www.raco.cat/index.php/TempsEducacio/article/view/248264>

Retznik, L., Wienholz, S., Höltermann, A., Conrad, I., Riedel-Heller, S. G. (2021). “It tingled as if we had gone through an anthill.” Young People with Intellectual Disability and Their Experiences with Relationship, Sexuality and Contraception. *Sexuality and Disability*, 39(2), 421–438. <https://doi.org/10.1007/s11195-020-09670-z>

Rodriguez Mayoral, J. M., López, F., Morentin, R., Arias, B. (2006). Afectividad y sexualidad en personas con discapacidad intelectual, una propuesta de trabajo. *Siglo cero: Revista Española sobre la Discapacidad Intelectual*, 37(217), 23-24.

https://www.plenainclusion.org/sites/default/files/217_articulos2.pdf

Servicio Público de Empleo Estatal (SEPE). (2020). Guia d'integració laboral de les persones amb discapacitat.

https://sepe.es/SiteSepe/contenidos/que_es_el_sepe/publicaciones/pdf/pdf_empleo/2020/Guia-de-Integracion-Laboral-Personas-con-

Vilalta, J. (Director i Presentador). (2017). Quèquicom [Sèrie de televisió]. Adolescents i sexualitat. 3Cat. <https://www.ccma.cat/3cat/adolescents-i-sexualitat/video/5706797/>

Yildiz, G., Cavkaytar, A. (2016). Effectiveness of a Sexual Education Program for Mothers of Young Adults with Intellectual Disabilities on Mothers' Attitudes Toward Sexual Education and the Perception of Social Support. *Sexuality and Disability*, 35(1), 3-19. <https://doi.org/10.1007/s11195-016-9465-5>

NORMATIVA DE LA REVISTA

INTENCIONALITAT

La revista **Disability & Society** publica articles internacionals d'estudis realitzats sobre la discapacitat que proporcionen un enfocament de debat sobre qüestions com els Drets Humans, la discriminació, les definicions, les polítiques i les pràctiques que es realitzen amb el col·lectiu.

Publica articles que representen una amplitud de perspectives, inclosa la importància de les veus de les persones amb discapacitat.

Aquesta revista convida a presentar ponències en les que es reconegui que les definicions que s'han creat sobre la discapacitat son relatives i que els enfocaments segregats es consideren inadequats posant un major èmfasi a la inclusió.

NORMATIVA

<https://www.tandfonline.com/action/authorSubmission?show=instructions&journalCode=cdso>

20

Aquesta revista només publica articles que estiguin escrits en la llengua anglesa. Accepten com a tipologia d'articles els següents:

- Articles
- Assumptes actuals
- Articles acadèmics innovadors
- Convocatòria de tesis doctorals

L'article ha d'estar realitzat de manera que:

- Ha de contenir els apartats amb l'orde següent: portada; abstract (resum); keywords (paraules clau); punts d'interès; marc teòric; procés de la investigació; resultats; discussió; expressions de gratitud; declaració d'interessos; referències; apèndix (en el cas d'haver-n'hi); taules de contingut amb subtítols; xifres; títols de figures (en llista)
- Ha de complir un recompte de **6.000 paraules de mínim i no més de 8.000 de màxim (excloent les referències)**
- Ha de contenir un **resum de 150 paraules** aproximadament
- Ha de contenir uns punts d'interès de 100 a 150 paraules de màxim que descriguin la importància del treball en 4 o 5 vinyetes
- Entre **2 i 6 paraules clau**
- Les notes a peu de pagina no son recomanables perque interrompen la lectura de l'article i la informació essencial ha d'estar inclosa al cos del treball
- Les taules i les figures han de presentar-se tenint en compte els interessos dels que fan ús de lectors de pantalla

NORMATIVA MÉS ESPECÍFICA: <https://authorservices.taylorandfrancis.com/publishing-your-research/writing-your-paper/journal-manuscript-layout-guide/>

- La font ha de ser Times New Roman 12 amb interlineat doble
- Els marges han de ser de 2,5 cm
- El títol ha d'estar en negreta amb la lletra principal en majúscula per als noms propis
- L'abstract (el resum) ha de tenir un encapçalament i reduït la mesura de la font.
- Els encapçalaments han de ser:

- Els títols de primer nivell (introducció, conclusió..) han d'estar en negreta, amb lletra majúscula inicial pels noms propis.
  - Els títols de segon nivell han d'estar en negreta i cursiva amb una lletra majúscula pels noms propis.
  - Els títols de tercer nivell han d'estar en cursiva i amb la inicial majúscula pels noms propis.
  - Els títols de quart nivell han d'estar en negreta i cursiva a l'inici d'un paràgraf. El text següent pot seguir immediatament després d'un punt o altres signes de puntuació.
  - El títols de cinquè nivell han d'estar en cursiva a l'inici d'un paràgraf. El text segueix immediatament després d'un punt o altres signes de puntuació.
- Taules i figures:
- Han de mostrar el contingut i han d'estar titulades com a [Taula 1: XXXX (títol taula)]